

Odhalení vlivu třetí proměnné

Elaborace

1. **Ne každý vztah je kauzální**
  - a) souběžná změna v obou proměnných
  - b) změny v obou proměnných v logickém časovém pořadí
  - c) vyloučení vlivu třetí proměnné na identifikovaný vztah

2. **Vztahy studované sociálními vědami bývají komplexní povahy**

vliv třetí proměnné může být jen zřídka zcela vyloučen

Zhodnocení působení třetí proměnné na vztah dvou proměnných jejím zavedením do tohoto vztahu

- 1) zavedením třetí proměnné v proceduře CROSSTABS (podmíněné korelační koeficienty)
- 2) výpočtem parciálních korelací

vztah nultého řádu

vztah prvního řádu

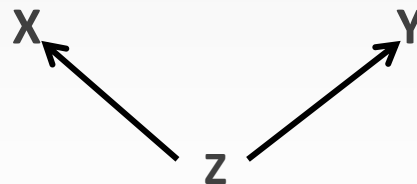
zavedením třetí proměnné Z

1. Žádný vliv

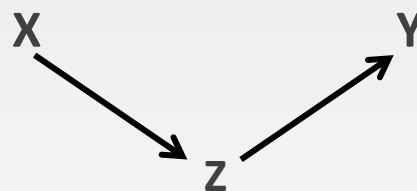

2. Nepravá korelace (spurious)

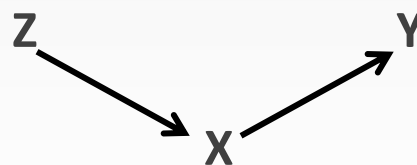

3. Intervenující proměnná
(chybějící střední člen)

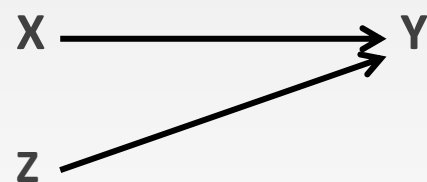

4. Vývojová sekvence

5. Dvojí příčina

6. Interakční efekt

Vliv religiozity na referenci jídla

	Preferované jídlo	
Religiozita	hamburger	kaviár
vysoká	78,0%	25,0%
nízká	22,0%	75,0%
Celkem	100,0%	100,0%

nízké vzdělání	Preferované jídlo	
Religiozita	hamburger	kaviár
vysoká	76,0%	79,0%
nízká	24,0%	21,0%
Celkem	100,0%	100,0%

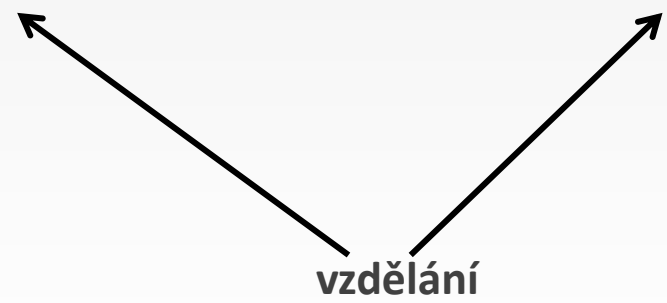
vysoké vzdělání	Preferované jídlo	
Religiozita	hamburger	kaviár
vysoká	27,0%	24,0%
nízká	73,0%	76,0%
Celkem	100,0%	100,0%

Disman, M. (2002) "Jak se vyrábí sociologická znalost"

religiozita

preferované jídlo

Nepravá korelace

vzdělání

Vliv pohlaví na výši příjmu

	Pohlaví	
Příjem	muži	ženy
nízký	25,0%	52,0%
střední	29,0%	34,0%
vysoký	36,0%	14,0%
Celkem	100,0%	100,0%

		Pohlaví	
Počet odpracovaných hodin	Příjem	muži	ženy
méně než 15 hodin	nízký	69,0%	72,0%
	střední	24,0%	22,0%
	vysoký	7,0%	6,0%
15 – 35 hodin	nízký	26,0%	29,0%
	střední	56,0%	52,0%
	vysoký	18,0%	19,0%
více než 35 hodin	nízký	17,0%	21,0%
	střední	29,0%	28,0%
	vysoký	54,0%	51,0%

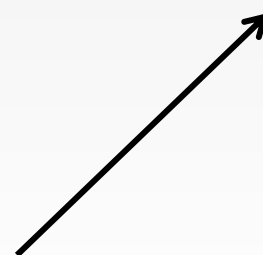
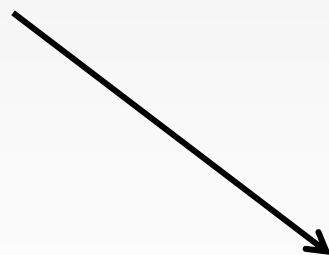

Intervenující proměnná

pohlaví

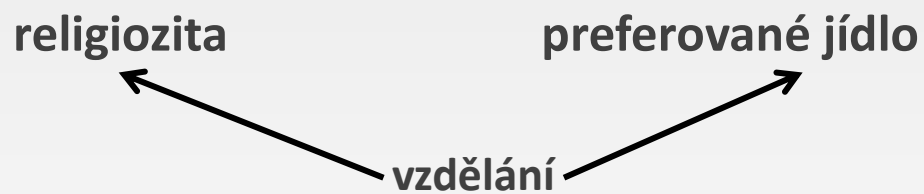
příjem

odpracované hodiny

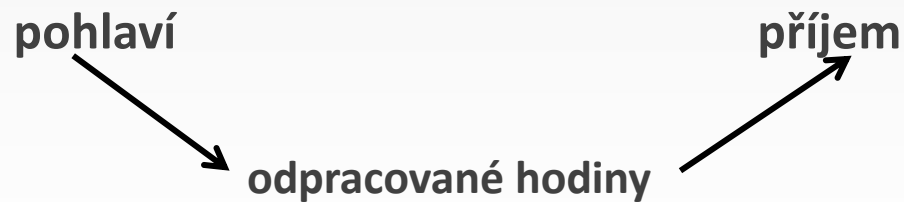

Nepravá korelace

Intervenující proměnná

Vliv religiozity
na sexuální
chování

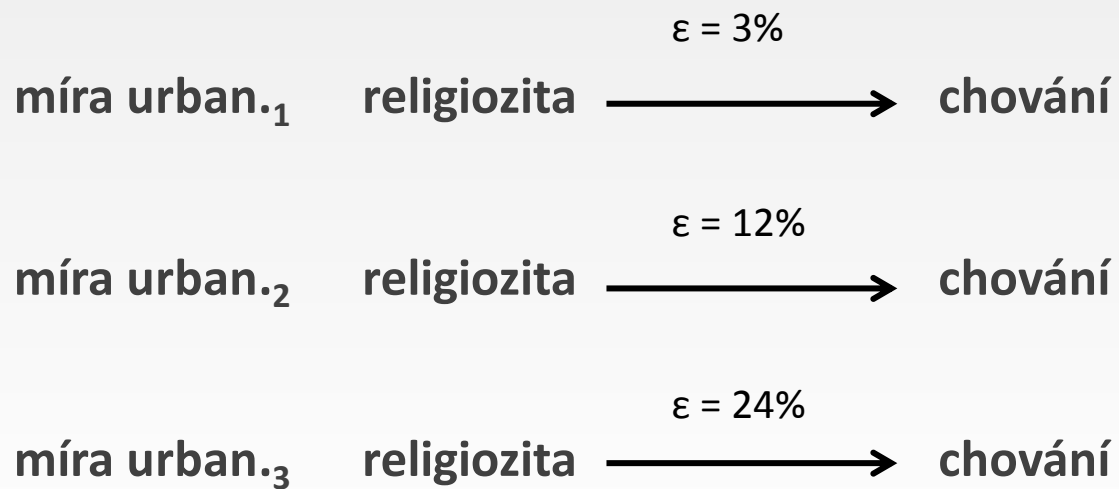
	Sexuální zkušenost (16-18 let)	
Religiozita	ne	ano
vysoká	65,0%	35,0%
nízká	53,0%	47,0%
Celkem	57,0%	43,0%

$\epsilon = 12\%$

	Brno		okolní města		venkov	
	zkušenost ($\epsilon = 3\%$)		zkušenost ($\epsilon = 12\%$)		zkušenost ($\epsilon = 24\%$)	
Religiozita	ne	ano	ne	ano	ne	ano
ano	64,0%	36,0%	62,0%	38,0%	69,0%	31,0%
ne	61,0%	39,0%	50,0%	50,0%	45,0%	55,0%
Celkem	62,0%	38,0%	53,0%	47,0%	53,0%	47,0%

Interakční efekt

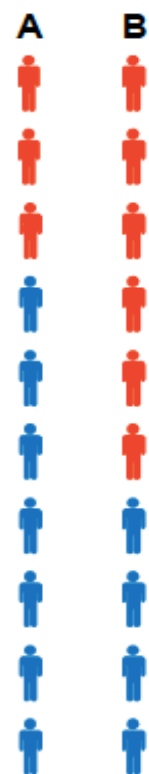
	Brno		okolní města		venkov	
	zkušenost ($\varepsilon = 3\%$)		zkušenost ($\varepsilon = 12\%$)		zkušenost ($\varepsilon = 24\%$)	
Religiozita	ne	ano	ne	ano	ne	ano
ano	64,0%	36,0%	62,0%	38,0%	69,0%	31,0%
ne	61,0%	39,0%	50,0%	50,0%	45,0%	55,0%
Celkem	62,0%	38,0%	53,0%	47,0%	53,0%	47,0%
RR	1,05	0,92	1,24	0,76	1,53	0,56
OR	1,14	0,88	1,63	0,61	2,72	0,37

$$RR = \frac{\frac{a}{a+b}}{\frac{c}{c+d}} = \frac{\frac{64}{100}}{\frac{61}{100}} = \frac{0,64}{0,61} = 1,05$$

$$OR = \frac{ad}{bc} = \frac{64 \times 39}{61 \times 36} = \frac{2496}{2196} = 1,14$$

$$RR = \frac{\frac{6}{10}}{\frac{3}{10}} = \frac{6}{3} = 2$$

Výskyt sledovaného jevu

Bez výskytu sledovaného jevu

$$OR = \frac{\frac{6}{4}}{\frac{3}{7}} = \frac{6}{3} \cdot \frac{7}{4} = 3.5$$